Sonkajärvi
Sukevan vankilan ympäristön osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 2019

Timo Sepänmaa
Hannu Poutiainen

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy

Sisältö

Perustiedot **2**
Yleiskartta **3**
Vanhoja karttoja **3**
Inventointi **4**
Tulos 5
Lähteet 5
Muinaisjäännökset **6**
1 SAHINNIEMI 6
2 HETEKUMPU 7
Muut havainnot **9**
Kuvia **10**

Kansikuva: Päivärinteen koillispuolisia peltoja. Kaikki alueen pellot olivat inventointiajankohtana viljelyksessä. Kuvattu koilliseen, kohti Raudanjokea.

Perustiedot

Alue: Sonkajärvi, Sukevan vankilan ympäristön osayleiskaava-alue.

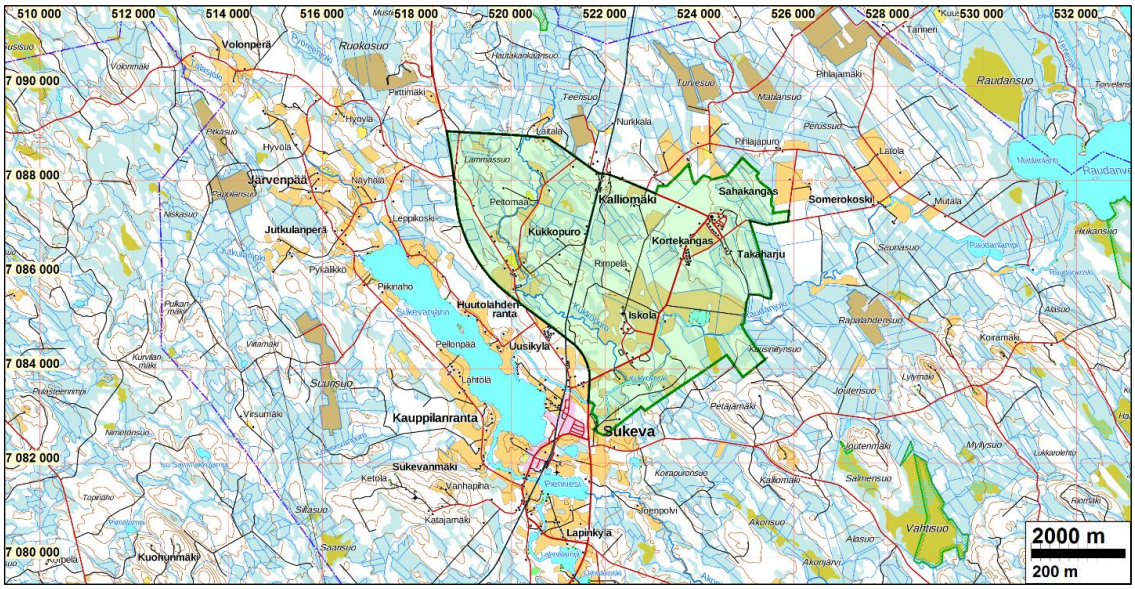
Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko osayleiskaava-alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita suojeltavaksi katsottavia jäännöksiä.

Työaika: Maastotyö 12.6.2019.

Tilaaja: FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Sepänmaa ja Hannu Poutiainen.

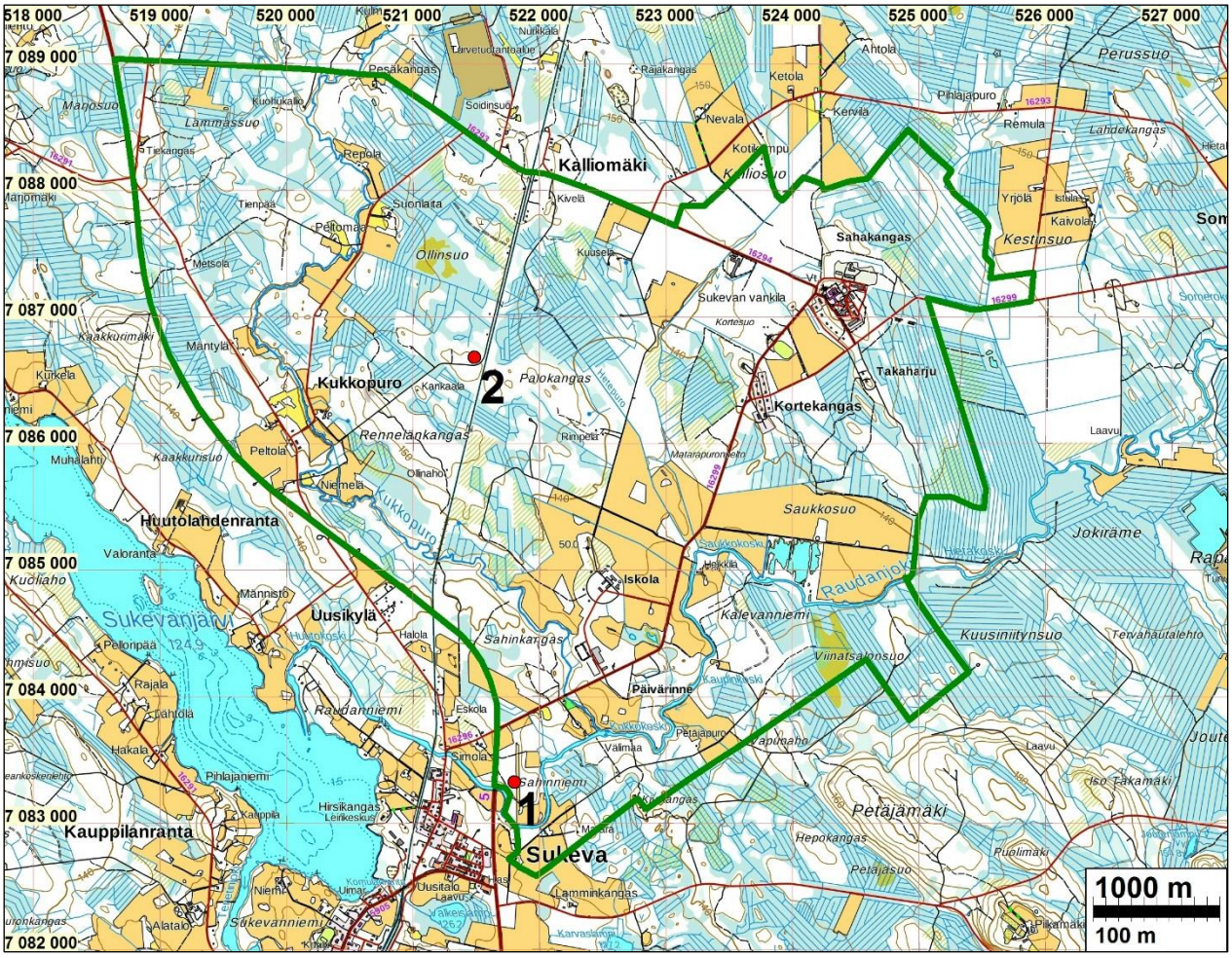
Tulokset Alueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Inventoinnissa löytyi kaksi historiallisen ajan kiinteää muinaisjäännöstä, tervahauta *Sahinniemi (raportin kohde nro 1)* ja kaskiröykkiökohde *Hetekumpu (raportin kohde nro 2).*

Tutkimusalueen rajaus vihreällä.

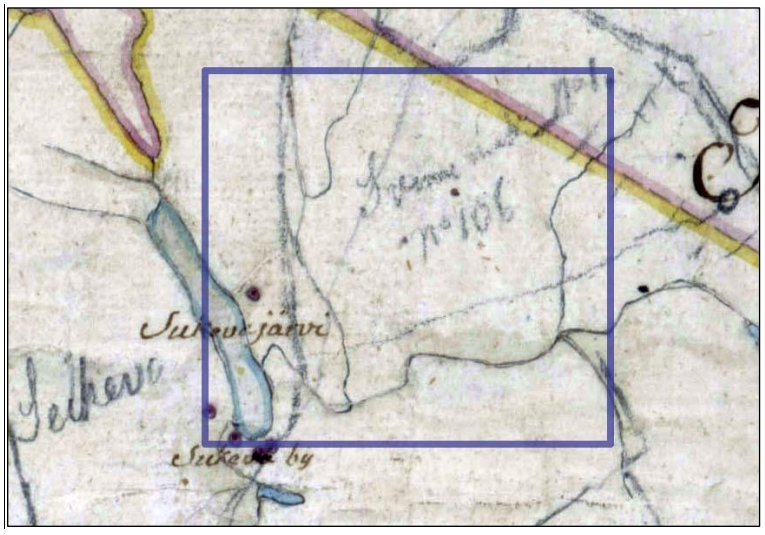
Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesäkuussa 2019, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 6/2019. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Yleiskartta

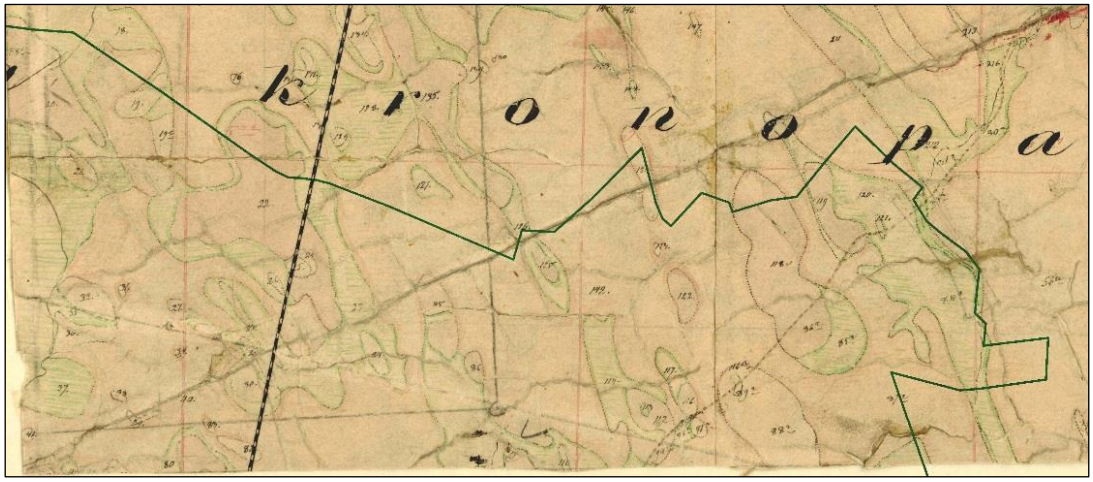

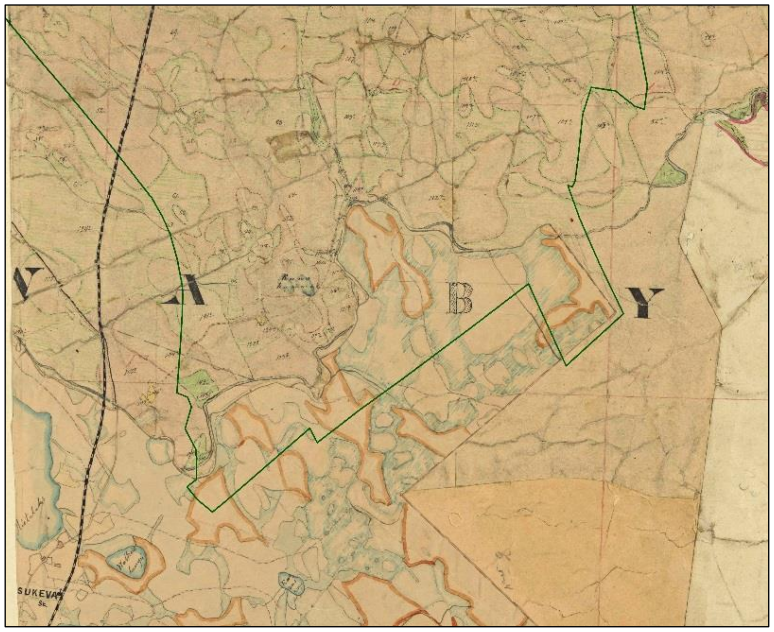
Tutkimusalueen rajaus on vihreällä, kiinteät muinaisjäännökset punaisin palloin ja numeroin; 1) tervahauta *Sahinniemi 2)* kaskiröykkiökohde *Hetekumpu.*

Vanhoja karttoja

Ote vuoden 1788 kartasta (Geografisk Charta öfver Öfre Savolax Härad i Cuopio Län) tutkimusalue sijoittuu Sukevajärven itä-koillispuolelle, kartalle punaisella merkitty asutus sijaitsee tutkimusalueen ulkopuolella. Kartalle ei ole merkitty tutkimusalueelle asutusta tai teitä. Tutkimusalue on sinisen rajauksen sisällä.

Otteet 1840-luvun pitäjänkartoista, ylempi (Sonkajärvi 3342 09) alueen pohjoista osaa, viereinen (Sonkajärvi 3342 08) alueen eteläistä osaa. Tutkimusalueen rajaus on vihreällä.

Pitäjänkartoilla ei ole merkitty tutkimusalueelle asutusta tai teitä. Rautatie on myöhemmin tehty päällepiirros.

Inventointi

Sonkajärven kunta on laatimassa Sukevan vankilan ympäristön osayleiskaavaa. Hankkeen kaavakonsultti FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy tilasi osayleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Timo Sepänmaa ja Hannu Poutiainen tekivät inventoinnin maastotyön 12.6.2019 tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Alueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä, eikä löytöpaikkoja. Alueella ei ole tiettävästi aikaisemmin tehty arkeologista inventointia.

Alue sijaitsee 25 km Sonkajärven keskustasta pohjoiseen, Sukevan taajamasta 0,5 – 7 km pohjoiseen – koilliseen. Alueen pinta-ala on noin 26 m2. Alueen maaperä on pääasiassa moreenia, vaihdellen kivikkoisesta hienojakoiseen moreeniin. Peltoalueilla ja jokivarressa on myös hiekkaa, hietaa ja hiesua. Suuri osa alueesta on ojitettuja soita. Alueen pellot olivat kaikki inventointiajankohtana viljelyksessä, joten niitä ei voitu tarkastaa. Pienellä alueella, Kukkopuron varrella, oli myös huuhtoutunutta louhikkoa.

Alueen länsipuolella sijaitseva Sukevanjärvi on Simaan latvavesiä. Muinainen Saimaa ei kuitenkaan ole alueelle ulottunut, mutta itämeren varhaisvaihe, Ancylusjärvi on. Rantasidonnaisia, esihistoriallisia muinaisjäännöksiä voi alueelta löytyä kaikkialta alle 140 m korkeustasoilta (Ancylus-

järvi 8200 eKr.), todennäköisemmin n. 135 m korkeustason ja nykyisten jokirantojen väliseltä alueelta. Esihistorian varalta kannatta siis tutkia ainoastaan alueen eteläosaa, Raudanojen ja Kukkapuron varsia vajaalle 140 m korkeustasolle asti kuivan maan osalta.

Valmistelutöissä alueen historiallisen ajan asutusta selvitettiin vuoden 1788 kartan ja 1840-luvun pitäjänkarttojen perusteella. Alue on osaksi Sukevan kylää, osaksi Valtionmaata. Ylä-Savon yleiskartassa vuodelta 1788 tutkimusalueelle ei ole merkitty asutusta – Sukevan kylän talot ovat sijainneet pääasiassa nykyisen Sukevan taajaman tienoilla. 1840-luvun pitäjänkartoille alueelle ei ole merkitty asutusta tai esim. myllyjä tms. Ainoa pieni peltotilkku pitäjänkartoilla on nykyisen Päivärinteen talon tienoilla, mutta pellon yhteyteen ei kartalle ole merkitty talon symbolia. Peltotilkku viitannee kuitenkin siihen, että kohdalla on 1840-luvulla saattanut sijaita torppa – Päivärinteen talon edeltäjä. Talo on nykyään Valtionmaalla. Vanhojen karttojen perusteella kaava-alueen asutus on siis 1840-lukua nuorempaa. Alueella ei ole kulkenut mitään merkittäviä rajoja (pitäjien, kihlakuntien, maakuntien tms.) eikä teitä.

Valmisteluvaiheessa tutkittiin Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta laadittua viistovalovarjostetta ja siitä pyrittiin paikantamaan alueelle sijoittuvia arkeologisesti mahdollisesti kiinnostavia maarakenteita ja ilmiöitä, jotka sitten tarkastettiin maastossa. Yhtä – peruskartalle merkittyä tervahautaa *(Sahinniemi)* – lukuun ottamatta maastossa tarkastetut mielenkiintoisilta vaikuttaneet ilmiöt osoittautuivat luontaisiksi kuopiksi ja nykyaikaisiksi rakenteiksi (maanottokuoppia).

Maastossa aluetta tarkastettiin silmänvaraisesti. Koekuoppia tehtiin esihistoriallisen asutuksen kannalta suotuisille paikoille alueen eteläosassa, Raudanojen ja Kukkapuron varsien jokitöyräillä ja hiekkamoreenikankailla.

Tulos

Alueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Inventoinnissa löytyi kaksi historiallisen ajan kiinteää muinaisjäännöstä, tervahauta *Sahinniemi (raportin kohde nro 1)* ja kaskiröykkiökohde *Hetekumpu (raportin kohde nro 2)*. Rahinniemen kaskiröykkiökohteen tuntumassa todettiin vanhaan edelleen vuoden 1974 kartalla olevaan peltoon liittyviä raivausröykkiöitä, näiden ei katsota olevan kiinteitä muinaisjäännöksiä.

26.8.2019

Timo Sepänmaa
Hannu Poutiainen

Lähteet

Geografisk Charta öfver Öfre Savolax Härad i Cuopio Län. 1788. Maanmittauslaitos.
Pitäjänkartta Sonkajärvi. 3342 06, -08 ja 09. 1840-luvulta. Maanmittauslaitos.
Peruskartatta Haarakkala (3324 05) v.1974. Maanmittauslaitos.
Peruskartatta Hatulanmäki (3324 06) v.1974. Maanmittauslaitos
Peruskartatta Kalliomäki (3324 09) v.1974. Maanmittauslaitos.
Peruskartatta Sukeva (3324 08) v.1974. Maanmittauslaitos.

Muinaisjäännökset

1 SAHINNIEMI

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: työ- ja valmistuspaikat, tervahauta

Koordin: N: 7083322 E: 521801

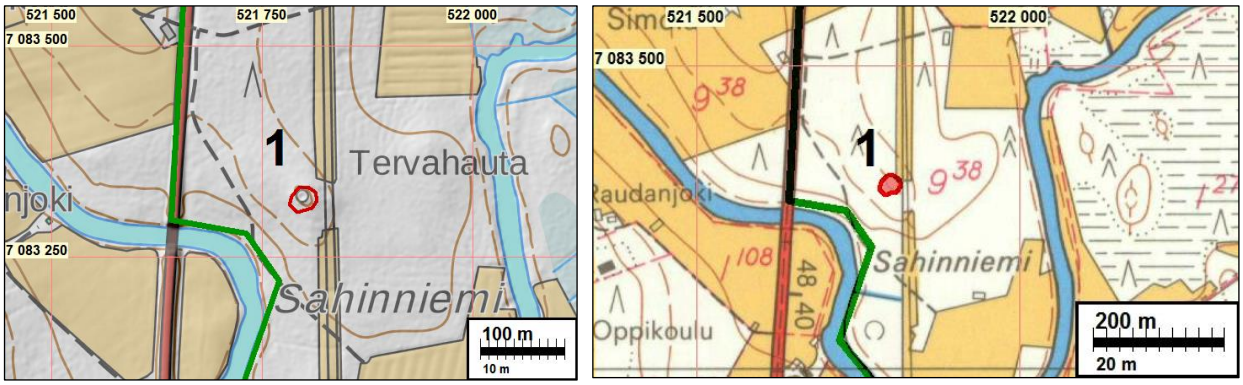
Tutkijat: Sepänmaa & Poutiainen 2019 inventointi.

Sijainti: Sijaitsee Sukevan kirkosta 550 m itäkoilliseen, sähkölinjan aukon länsilaidalta alle 10 m länteen.

Kuvaus: Sepänmaa 2019: Paikalle on merkitty Maanmittauslaitoksen karttapohjalle tervahauta. Kohdetta ei kuitenkaan kukaan arkeologi ollut tarkastanut.

Paikalla on hiekkamoreenikumpareella sijaitseva tervahauta, jonka läpimitta noin 19 m. Halssi osoittaa lounaaseen. Vallin ulkolaita on jyrkkä, korkeus noin 100 cm. Haudan keskikohta on noin 120 cm reunoja alempana. Reunavallit ovat noin 2 m leveät – ilmeisesti kaksoisvalli. Reunojen ulkopuolella kiertää parikymmentä cm syvyinen, noin metrin levyinen katkonainen oja. Tervahauta vaikuttaa melko hyvin säilyneeltä. Kohta on nuorta istutuskuusikkoa, seassa myös nuorta mäntyä ja lehtipuuta. Kasvillisuus on erittäin tiheää – havainnointi oli vaikeaa ja hyvien valokuvien ottaminen mahdotonta.

Ympäristöstä ei etsinnöistä huolimatta löytynyt tervapirtin jäänteitä. Tervahauta on sijainnut muutaman sadan metrin säteellä asutuksesta, joten sellaista ei liene tarvittu tai sitten jäänteet jäivät havaitsematta hyvin tiheässä istutuskuusikossa.

Muinaisjäännösrajaus punaisella vasemmalla nykyisellä peruskartalla, oikealla vuoden 1974 peruskartalla.

Vasen. Kuvan keskellä haudan keskikohdalla (lapio pystyssä haudan keskellä). Kuvattu reunavallilta etelään. Oikea. Kuvassa halssin kohtaa. Lounaaseen.

2 HETEKUMPU

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: työ- ja valmistuspaikat, kaskiröykkiöitä 6 kpl

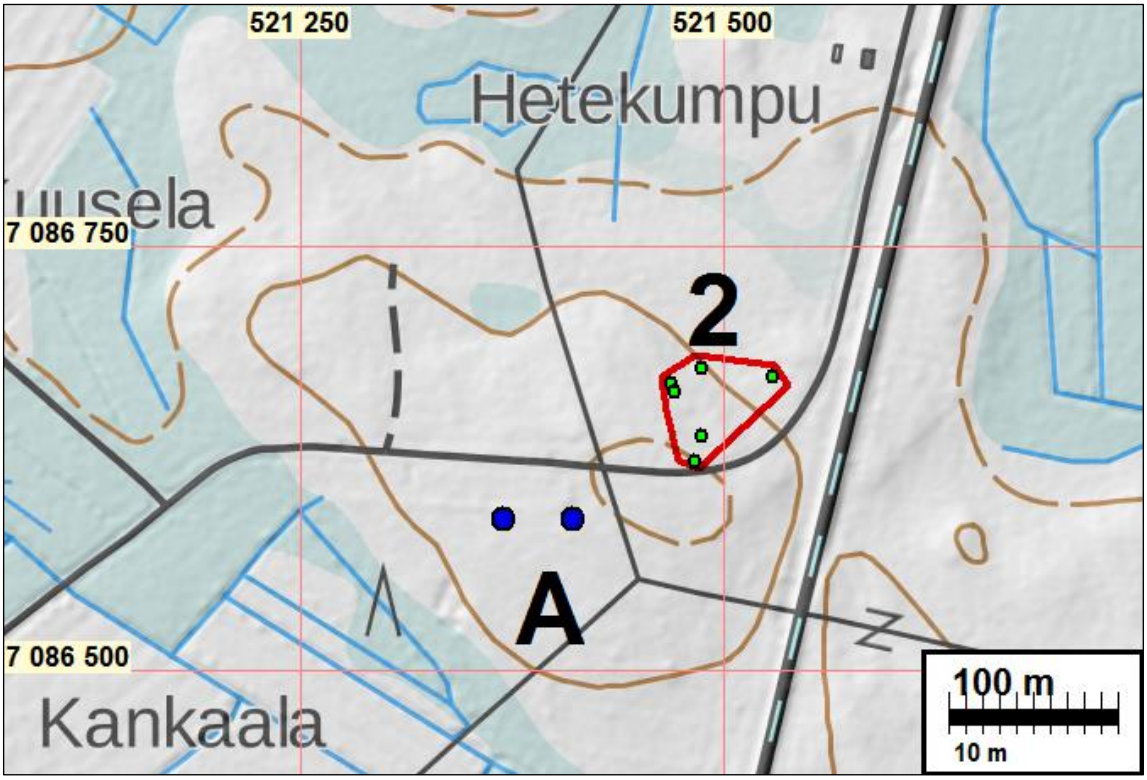
Koordin: N: 7086678 E: 521487

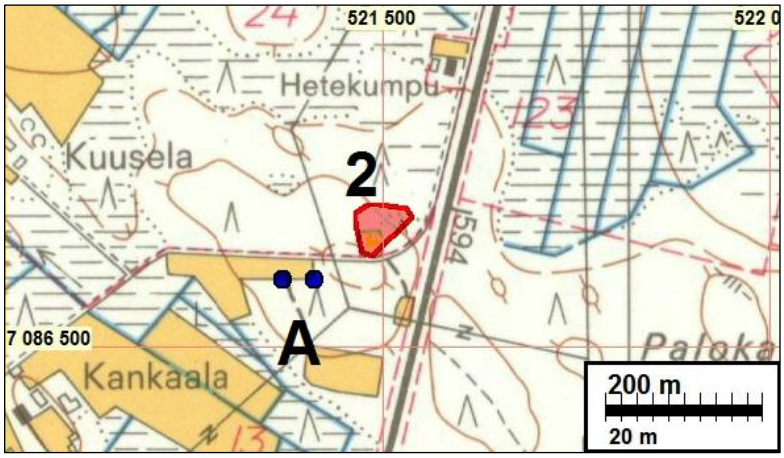
Tutkijat: Sepänmaa & Poutiainen 2019 inventointi.
Sijainti: Sijaitsee Sukevan kirkosta 3,5 km pohjoiseen.
Kuvaus: Sepänmaa 2019: Kivikkoisen hiekkamoreenikumpareen koillisrinteellä todettiin 6 kpl kiviröykkiöitä, kooltaan 1 x 1 m – 10 x 4 m, noin 60 x 75 m:n alalla. Kaksi suurinta, vallimaista röykkiötä lienevät pohjaltaan kaskiröykkiöitä, mutta muotonsa ja kokonsa perusteella ne viitannevat siihen, että näiden koillispuolella, tasaisemmalla rinteellä on joskus ollut pelto. Viitteitä sellaisesta ei vanhoissa kartoissa kuitenkaan todettu. Muut 4 röykkiötä ovat pieniä, pyöreähköjä ja kekomaisia – tyypillisiä kaskiröykkiöitä – siis kiinteitä muinaisjäännöksiä. Maaperä näiden alueella on kuivaa kivikkoista hiekkamoreenia – ei soveltuvaa peltoviljelykseen. Puusto on pääasiassa mäntymetsää. Mainittakoon, että läntisimmistä kaskiröykkiöistä noin 10 m. länteen oli tuulenkaato, jonka juurakon paljastamassa maaperässä ei ollut viitettäkään kaskeamisesta. Mahdollisesti kohdan kaskiala on ollut varsin pieni.

Tien eteläpuolinen alue oli hakattu ja äestetty. Kasvillisuus oli matalaa. Tällä alueella ei röykkiöitä hyvistä havainto-olosuhteista huolimatta havaittu, joskin rankalta vaikuttanut äestys on voinut tuhota pienet kaskiröykkiöt.

Kaskiröykkiöt (kiinteitä muinaisjäännöksiä):

N	E	koko	huom.
7086678	521487	10 x 4 m, kork. 60 cm	vallimainen
7086669	521469	5 x 2 m, kork. 40 cm	vallimainen
7086664	521471	2 x 2 m, kork. 40 cm	
7086638	521487	1 x 1 m, kork. 50 cm	
7086673	521529	4 x 2 m, kork. 50 cm	
7086623	521483	1 x 1 m, kork. 30 cm	

Muinaisjäännösalue (2) merkitty punaisella, kaskiröykkiöt merkitty vihreillä pisteillä maastokartalle.
Raivausröykkiöt (A) sinisin palloin, näiden ei katsota olevan kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Vasen. Alueen laajin kaskiröykkiö - vallimainen, noin 10 x 4 m. Etelälounaaseen. Oikea. Pieni kaskiröykkiö, koko noin 1 x 1 m. Länteen.

Muut havainnot

A Raivausröykkiöt
Status: ei suojelukohde

Hetekummun kaskiröykkiöistä n. 100 m lounaaseen Hakkuualueen länsiosassa, tien eteläpuolella, havaittiin 2 vallimaista röykkiötä. Vuoden 1974 peruskartalle (3342 08) asemoituna ne sijaitsevat täsmälleen pienen pellon kaakkoisnurkassa ja etelälaidalla. Koska tällä perusteella kyseessä ovat pellonraivausröykkiöt, ne eivät ole kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Kts. kartta s. 8

Pellonraivausröykkiöt (eivät muinaisjäännöksiä):

N	E	koko	huom.
7086589	521411	5 x 2,5 m, kork. 50 cm	vallimainen, suuren kiven vieressä
7086589	521370	8 x 3 m, kork. 50 cm	vallimainen

Vasen. Vallimainen raivausröykkiö, koko noin 3 x 8 m. Vuoden 1974 peruskartalla tämä on sijainnut pellon eteläreunalla. Tämä on siis tulkittava peltoröykkiöksi, joka ei ole kiinteä muinaisjäännös. Oikea. Suuren kiven viereen raivattu noin 2,5 x 5 m:n alalle kiviä. Vuoden 1974 peruskartalla tämä on sijainnut pellon kulmauksessa. Tämä on siis tulkittava peltoröykkiöksi, joka ei ole kiinteä muinaisjäännös. Luoteeseen.

Kuvia

Vasen. Huuhtoutunutta louhikkoa Kukkopuron varrella. Liittynee jäätikön sulamisvesiin. Kohtaa on vielä myöhemmin, noin 10 000 vuotta sitten huuhtonut Ancylusjärvi. Länsilounaaseen. Oikea. Vähäkivistä moreenimaastoa Raudanjoen etelärannalla, vastapäätä Kukkoniemen tilaa. Itäkoilliseen.

Vasen. Raudanjoen rantaa joen eteläpuolella, jokimutkan kohdalla, vastapäätä Kuikanniittyä. Maaperä kivetöntä hietaa. Itään. Oikea. Rajamerkki (n:o 98) Sukevan kylän kantatalojen 13 ja 14 rajojen kulmauksessa. Rakenteeltaan tyypillinen isojaon rajamerkki: kivistä tehty neliön muotoinen jalusta, koko noin 1 x 1 m, korkeus 50 cm. Päällä pystykivi, jossa numero. Edelleen käytössä oleva rajamerkki - ei muinaisjäännös. Luoteeseen.

Vasen. Hiekkamoreenikangasta Sahinkankaan eteläosassa. Länteen. Oikea. Kukkopuron törmää Sahinkankaan alueella. Topografisesti erinomainen kohta Ancylusjärven aikaisten asuinpaikkojen kannalta. Maaperä vähäkivistä hiekkaa ja hietaa. Useista (8 kpl) koekuopista huolimatta muinaisjäännöstä ei löytynyt. Luoteeseen.